

טז וַיִּקְץ יַעֲקֹב מִשְׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֲכֵן יֵשׁ יְהוָה בְּמָקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדַעְתִּי:

וייקץ יעקב משנתו ויאמר. ס"ת צבור³⁷. לומר שאין תפלתו של אדם נשמעת אלא בצבור (נרכות ו.)³⁸.

משנתו. קרי ביה ממשנתו (נ"ר סט ז). מתוך שהיה הוגה בתורה ביום גם בלילה לא שכב לבו מלהגות בה בחלומו.

בעל הטורים <עטרות אד"ר> - א (בראשית שמות) / יעקב בן אשר (בעל הטורים) - רבינוביץ תאומים, אליהו דוד ו הודפס מאתר אוצר החכמה

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ו עמוד א

תניא, אבא בנימין אומר: אין תפלה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת, שנאמר: בלשמוע אל הרנה ואל התפלה, במקום רנה שם תהא תפלה. אמר רבין בר רב אדא אמר רבי יצחק: מנין שהקדוש ברוך הוא מצוי בבית הכנסת שנאמר: גאלהים נצב בעדת אל; ומנין לעשרה שמתפללין ששכינה עמהם - שנאמר: אלהים נצב בעדת אל;

תוספות מסכת עבודה זרה דף ד עמוד ב

כיון דאיכא צבורא דמצלי לא מדחי - פ"ר ר"ת הא דמשמע הכא דמהני אפ"י כשהצבור מתפללין במקום אחר היינו דוקא דלא מדחי אבל אינה נשמעת אלא במקום שהצבור מתפללין כדאמרינן בפ"ק דברכות (דף ו.) אין תפלתו של אדם נשמעת אלא עם הצבור.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות תפילה סימן צ

סעיף ט

ט) ו} ישתדל אדם (כז) יב' <להתפלל בב"ה (כח) טו יד' [יב] עם [יא] יא' { הציבור, ואם הוא (כט) טז [יב] יג' יב' } אנוס שאינו יכול לבוא לב"ה, (ל) יז ז' { כיון להתפלל טו' [יד] בשעה שהציבור יג' } מתפללים, (יח) והוא הדין בני אדם הדרים יד' } בישובים ואין להם מנין, מ"מ (לא) יתפללו שחרית וערבית (לב) יט בזמן שהציבור מתפללים, סמ"ג. וכן אם נאנס ולא התפלל בשעה שהתפללו הציבור והוא מתפלל ביחיד, (לג) י טו' ח { אעפ"כ טז' יתפלל בב"ה.

סעיף טז

ההולך בדרך והגיע לעיר (מט) ורוצה ללון בה, (נ) אם לפניו עד ד' מילין מקום שמתפללים ב', ל יט' <צריך כד' } (נא) לילך שם; (נב) ולאחריו, צריך לחזור עד מיל, כדי להתפלל ב'.

תלמוד בבלי מסכת פסחים דף מו עמוד א

אמר רבי אבהו אמר רבי שמעון בן לקיש: לגבל ולתפלה ולנטילת ידים - ארבעה מילין. אמר רב נחמן בר יצחק: אייבו אמרה, וארבעה אמר בה, וחזא מינייהו עבוד. דתנן: וכולן שעובדן או שהילך בהן כדי עבודה - טהורין, חוץ מעור האדם. וכמה כדי עבודה? אמר רבי (אינייא) + מסורת הש"ס: [אייבו] + אמר רבי ינאי: כדי הילוך ארבעה מילין. אמר רבי יוסי ברבי חנינא: לא שנו אלא לפניו, אבל לאחריו - אפילו מיל אינו חוזר. אמר רב אחא: ומינה, מיל הוא דאינו חוזר, הא פחות ממיל - חוזר.

רש"י מסכת פסחים דף מו עמוד א

לגבל - המגבל עיסת אחרים בשכר, וכלי בעל הבית טמאים, עד ארבע מילין - הטריחוהו חכמים לילך למקוה לטבול כליו, וכן לתפלה, אם מהלך אדם בדרך ובא עת ללון ולהתפלל, אם יש בית הכנסת לפניו ברחוק ארבע מילין - הולך ומתפלל שם ולן שם, וכן לנטילת ידים לאכילה, אם עתיד למצוא מים לפניו בארבע מילין - הולך לשם ונוטל את ידיו.

תוספות מסכת פסחים דף מו עמוד א

ולתפלה - נראה כפירוש הקונטרס ולא כערוך דפירש לתפלה היינו לרחוץ ידיו להתפלל דהיכי דמי אי בעידנא דצלותא הא אמרינן בברכות (דף טו.) (אביי) לייט אמאן דמהדר אמיא בעידן צלותא דכתיב ארחץ בנקיון כפי ואי שלא בזמן תפלה מאי איריא ד' מילין אפי' טובא נמי.

משנה ברורה סימן צ

(כט) אנוס - היינו [כא] שתש כחו אף שאינו חולה. ואם הוא אנוס ממון שמחמת השתדלותו להתפלל עם הצבור יבוא לידי הפסד יכול להתפלל בביתו ביחיד או בבהכ"נ בלא צבור אבל משום מניעת ריוח לא ימנע מלהתפלל עם הצבור דחילוק יש בין מניעת ריוח לבין הפסד מכיסו וכ"כ בשם יעקב והעיד על הגאון מוה' זלמן מירל"ש אב"ד דק"ק האמבורג שפעם אחת הלך לבהכ"נ מעוטף בטלית ותפילין כדרכו ופגע בו אדם אחד שהיה לו למכור אבנים טובות ורצה שילך עמו לביתו והגאון השיב לו שימתין עד שיבוא מבהכ"נ ובתוך כך מכרן לאחר והאחר הרויח בהם כמה אלפים ר"ט ושמה הגאון שמחה גדולה שהשליך מנגד ממון רב עבור תפלת צבור [מגן גבורים] וכ"כ בספר אליהו רבא בשם תשובת ב"י דיש לקנוס האנשים שמונעים לילך לבהכ"נ משום שעוסקין בתורה או משום שמשחקין ממון. ולעשירים יש לקנוס יותר ובעל תורה אף שעוסק בלימוד מ"מ איכא חשדא וחילול השם כמש"כ סי"ח:

תרומת הדשן סימן ה

שאלה: עירונים או פקידים, שלחו אחריו או שהלך מעצמו אליהם, מחמת חוב שיש לו על ארמאים, והאריכו עמו בדברי ויכוח ופשרות, ולא היה יכול ליפטר מהם, אא"כ, בא לידי הפסד באותו חוב, ונזקק לשתות עמהן עד שעבר זמן תפלת המנחה, יכול כה"ג להתפלל ערבית שתיים או לאו?
תשובה: יראה, דשפיר דמי להתפלל ערבית שתיים, אע"ג דכתבו רברבא: הזיד ולא התפלל תפלה א' בזמנה, שוב אין לו תשלומין, דמעוות לא יוכל לתקון הוא. נראה, דכה"ג לאו מזיד מקרי, ודמי לאונס. והכי משמע ר"פ =ריש פרק= אלו מגלחין /מו"ק יד ע"א/: אבד אבידה מהו? מי אמרינן, כיון דצריך לבקש אחריה אונס הוא כו'. אלמא, כל היכא שמבטל המצוה, לצורך ממונו, שלא יבא לידי הפסד מקרי אונס. ואמרינן נמי, בפ"ק דברכות: הזהרו בת"ח ששכח תלמודו מחמת אונס. פירש"י: שהוא חולי או נטרד בטורח דוחק מזונות. ומרדכי בפ"ק דשבת כתב בשם ר"ת, אההיא דאין מפליגין בספינה; דמחלק הספר, בין הולך לדבר מצוה, ובין הולך לדבר הרשות, דלא מיקרי דבר הרשות, אלא הולך לטייל, אבל הולך לסחורה, כדי להרויח מזונות, חשיב לדבר מצוה. מכל הני משמע, דלא מזיד מיקרי בנ"ד, אע"ג דיש לחלק: דלענין תפלה, שהיא עבודת קונו, אין לו לחוש להפסד ממונו, דאפילו גבי ת"ח אמרינן, זמן תורה לחוד, וזמן תפלה לחוד; ואמרינן נמי בפרקי אבות: הוי מחשב שכר מצוה כנגד הפסדה. אה"נ דלאו שפיר עבד, מ"מ, לאו מזיד איקרי, והוי כמו טעה או שגג להתפלל, דאית ליה נמי, תשלומין. ובפרק תפלת השחר נמי אמרינן: אבוה דשמואל ולוי, הוה קא אזלי באורחא, הוו מקדמין ומצלי; ופירש"י: שהיו מתפללין קודם עמוד השחר. ולכאורה משמע דבדרך הרשות הוה קא אזלי, לצורכייהו, והוו מתפללין, אפי' לכתחלה, תפילה שלא בזמנה. ולפי התוספות התם נמי, דמפרשי שהיו מתפללין אחר ע"ה, קודם הנץ החמה, מ"מ עיקר זמן תפלה, אינה אלא לאחר הנץ החמה, ואפ"ה, היו מבטלין עיקר הזמן בשביל עסקיהן, אפי' לכתחלה. א"כ י"ל, דבדיעבד לא איקרי פושע ומזיד, אם מעביר כל הזמן, בשביל הפסד ממון. ואשירי כתב התם: רבינו חננאל פסק כאבוה דשמואל ולוי, ואע"ג דהלכות גדולות פסקו, דלא כוותיה. אפשר היינו מטעם אחר, משום מסמך גאולה לתפלה, ותו דאשירי כתב דמסתברא כר"ח.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב סימן כז

אם ת"ח רשאי להתפלל ביחידות כאשר שרוצה ללמוד בזמן מאוחר בלילה ויקשה לפניו לקום להתפלל בצבור תענית י"ז בתמוז יהפכה השי"ת לששון ולשמחה תשכ"ג. מע"כ ידידי הנכבד מהר"ר אליעזר דוד הירש שליט"א. הנה להתפלל בעשרה הוא חיוב מצוה על האדם ולא רק הדור ומעלה בעלמא דהא לפרש"י פסחים דף מ"ו וחולין דף קכ"ב מחוייב לילך עד ד' מילין כשהוא לפניו בהולך בדרך אף שטוב לפניו יותר ללון כאן, וגם מחוייב לחזור לאחוריו עד מיל ונפסק כן בש"ע סימן צ' סעיף ט"ו, ומזה מובן שעד מיל מחוייב לילך אף כשהוא בביתו ומפורש כן בערוך השלחן סעיף כ' ובמ"ב ס"ק נ"ב. ובעצם היה מסתבר כשהוא בביתו לחייבו גם יותר ממיל דבדרך הקלו שלא לחזור לאחוריו יותר ממיל מפני הצורך שיש לו לבא למקום שהולך לשם, וגם שהוא רק עראי, אבל כשהוא בביתו אין טעם להקלו לו ובפרט שהוא לבטל בקביעות. אך לא ידוע איזה שיעור דאין למילף מד' מילין דהולך בדרך לפניו שצריך לילך לשם גם מצד דרכו ואין לו טרחא, רק זה שהיה יותר רוצה ללון בכאן אבל מביתו שהוא לטרוח בשביל תפלה בצבור אולי אינו מחוייב לטרוח בהליכה דד' מילין, ולכן אולי משום שלא הוזכר שיעור ליושב בביתו אין להחמיר ביותר ממיל שמצינו שיעור זה בהולך בדרך לחזור לאחוריו כדסובר בעה"ש ובמ"ב.

עכ"פ כיון שחזינן שצריך לטרוח הרבה מוכרחין לומר שהוא חיוב מצוה על האדם להתפלל בעשרה, ומה שלא חייבו אף לטרוח טובא הוא משום דאף במ"ע דאורייתא איכא שיעורים שלא כבאיסורים שבכל אופן אסור דלא נחשב אונס לא בהוצאת ממון ולא בטירחא להתיר האיסורין, דהא כשצריך להוציא הרבה ממון הוא אונס לפוטרו מהעשה, לכן גם טירחא היה שייך להחשיב אונס אך הוא אונס קטן לגבי מצות הרבה אף באלו שהן רק מדרבנן, ולכן במצוה זו דהצריכו להתפלל בצבור הקלו להחשיב זה לאונס כשהוא הולך יותר ממיל. והטעם אולי מכיון שעושה עכ"פ מעשה מצוה דתפלה באותה שעה הקלו לפוטרו ממצוה זו דבצבור דוקא אף באונס קטן זה דטירחא, ול"ד לשאר מצוה אף דרבנן שלא יעשה כלום בענין המצוה כשיתעצל שלכן החמירו שלא יתחשב לאונס אלא הוצאת ממון בסך גדול ולא טירחא אף גדולה, אבל בתפלה שעושה עכ"פ מצוה דתפלה הקלו עליו במתעצל בשביל טירחא גדולה דהליכה יותר ממיל שלא יצטרך לילך לקיים גם תפלה בצבור.

ואין לדייק מלשון ישתדל אדם להתפלל בביהכ"נ עם הצבור שבסעיף ט' /סי' צ' /לומר שהוא רק מעלה בעלמא, דגם על חיוב שייך לשון זה, דהוא מכיון שטירחא מרובה כהליכה יותר ממיל פטור, הרי יש לדמות גם שאר טירחות שמזדמן לאדם לומר שהוא כטירחא דיותר ממיל, אבל כיון דיצטרך בעצמו לדון זה שיש דבר שהוא טירחא לזה ולא לזה, לכן אמר לשון ישתדל אדם דהכוונה הוא שלא יקל לדמות כל טירחא לטירחא דיותר ממיל אלא יחמיר בהרבה פעמים שלא יהיה לו ברור שהוא טירחא גדולה דצריך שידון בכובד ראש על זה.

שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ג סימן ז

באחד שמכין יותר ביחידות מה עדיף ח' אייר תשכ"ד. מע"כ ידידי מר דוד וואקסמאן שליט"א. בדבר אחד שמרגיש שכשמתפלל ביחידות מכין את לבו יותר לשמים מבשעה שמתפלל עם הצבור איך יעשה, אם תפלה בצבור עדיף או ביותר כוונה עדיף, הנכון לע"ד דאם כוונה המוכרחת לצאת יש לו גם כשמתפלל בצבור יותר טוב שיתפלל עם הצבור אף שיחסר לו כוונה הרצויה ביותר, דתפלת צבור הוא חיוב להשתדל בזה וצריך לילך עד מיל להתפלל בעשרה כדאיתא /באו"ח/ בסימן צ' סעיף ט"ז. ועיין בספרי אגרות משה או"ח חלק שני סימן כ"ז שהארכתי להוכיח שהוא חיוב ממש, ואף שנאמר לשון ישתדל שלכאורה משמעו שהוא רק מעלה וחשיבות, ונתתי טעם על לשון זה אף שהוא חיוב, וגם בארתי שזה שביחיד לא מובטח שתתקבל תפלתו עושה זה החיוב, משום דתפלה שידוע שלא תתקבל אינו יוצא בה מצות תפלה, ולכן כיון שבצבור נשמעת תמיד ותפלת יחיד אף של אדם גדול וצדיק אינו ברור שתתקבל יש חיוב להתפלל בצבור כדי שיקיים מצות תפלה בצבור. ונמצא לפ"ז שתפלה בצבור עדיף מיתרון כוונה על החיוב כיון שתפלה בצבור הוא חיוב בעיקר מצות תפלה ויתרון כוונה על החיוב הוא רק מחמת חשיבות ומעלה. ובפרט שאין הדבר ברור שיקוין יותר, דהא בזמננו ליכא מי שיכול לומר שהוא מכין כראוי כדאיתא בתוספות ברכות דף י"ז

ואיפסק כן בש"ע סימן ע' סעיף ג' שודאי אין יכול בשביל כוונה הנדמה לו שמכוין לדחות החיוב להתפלל בצבור. וגם לבד זה הא איתא ברמ"א/או"ח/ סימן צ' סעיף י"ח שאף שפסק דביהמ"ד קבוע עדיף להתפלל אפילו בלא עשרה, מ"מ לא ירגיל עצמו לעשות כן וכ"ש בנידון זה.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ז עמוד ב

אמר ליה רבי יצחק לרב נחמן: מאי טעמא לא אתי מר לבי כנישתא לצלויי? אמר ליה: לא יכילנא. אמר ליה: לכנפי למר עשרה וליצלי. אמר ליה: טריחא לי מלתא. - ולימא ליה מר לשלוחא דצבורא, בעידנא דמצלי צבורא ליתי ולודעיה למר. - אמר ליה: מאי כולי האי? אמר ליה: דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ח עמוד א

מאי דכתיב אואני תפלתי לך ה' עת רצון - אימתי עת רצון - בשעה שהצבור מתפללין. רבי יוסי ברבי חנינא אמר, מהכא: בכה אמר ה' בעת רצון עניתך. רבי אחא ברבי חנינא אמר, מהכא: גהן אל כביר ולא ימאס, וכתבי: דפדה בשלום נפשי מקרב - לי כי ברבים היו עמדי. תניא נמי הכי, רבי נתן אומר: מנין שאין הקדוש ברוך הוא מואס בתפלתן של רבים, שנאמר: הן אל כביר ולא ימאס, וכתבי: פדה בשלום נפשי מקרב - לי וגו'. אמר הקדוש ברוך הוא כל העוסק בתורה ובגמילות חסדים ומתפלל עם הצבור - מעלה אני עליו כאילו פדאני, לי ולבני, מבין אומות העולם

שו"ת חוות יאיר סימן קטו

שאלה בהיותי אב"ד ומ"ץ במדינת טריר בג"ת בק"ק קובלענץ והיה דר שם נגד קובלענץ מעבר הנהר ריין ב"ב עשיר מכובד שמו בערמן בכפר טאל והי' הולך לבה"כ עכ"פ ביום השבת בבקר לקובלענץ והיה שם גשר עשויה ע"י ספינות גדולות מעבר לעבר נהר הנ"ל רק שכמשלש חדשים בימי הקור הגדול והליכות הגליד על הנהר היו מפרקין האומנים את בנין הגשר ומוליכין הספינות למקום מיוחד ששם לא יוזקו מכח הגליד ההולך בכח גדול. ומ"מ היו שכיחים עוברים מעבר לעבר ע"י ספינות קטנות גם לפעמי' שהיה יומא דעיבא ואין הקור והגליד גדול ושאלני ב"ב העשיר ומכובד אם יכול לבא לקובלענץ בבקר בבקר יום ש"ק להתפלל בעשרה ולשמוע קריאת התורה. בספינה שישכור מע"ש אצל ספין המעבירו ולא רציתי להתיר מפני שחקרתי ושמעתי דרבנן קשישא דהוו שם מקמי דידי רבנים ומ"ץ נשאלו ולא התירו ובכה"ג אמרו ספ"ד דברכות לא חזינא לרבנן קשישא וכו' ועע"ש ספ"ז. והטעם שלא התירו אפשר מפני דאע"ג דאין כאן אפילו אומר לגוי להעבירו רק שבות דשבות דשט על המים אינו רק גזירות חכמי' והגזירה רחוקה מאד גזירה שמא יעשה חביות של שייטין ומה גם בזמנינו דאפשר בזמניהם הי' מלאכה זו עשיית חביות קל רגיל ומצוי משא"כ בזמנינו מ"מ הרי גם להתפלל בעשרה אינו מצוה כולי האי ובמהרי"ל הלכות עירובין גבי אין מערבין רק לדבר מצוה דלהתפלל בעשרה קיל מליך למשתה נישואין וחלילה לנו למעט במ"ע של ונקדשתי בתוך ב"י שהוא קדיש וברכו בעשרה ובשכר אמנה ועניית איש"ר =אמן יהא שמ"י רבא= עם כל זה אינו מ"ע דרמיא עליה גם לא נתבטל אם יעמוד חוצה.

ספר מהרי"ל (מנהגים) הלכות עירובי חצירות

[ז] בפ' כיצד משתתפין תנן אין מניחין עירוב תחומין רק לסמוך עליו לילך לדבר מצוה כגון לבית האבל או לבית המשתה. אמר מהר"י סג"ל דלא ראה בשום פוסק שמותר לערב תחומין לילך לבה"כ כדי להתפלל בעשרה רק בסמ"ק ובספר אגודה. א"ל הר"ר איקא ולא יהא פחות מבית המשתה, א"ל הרב להתפלל בעשרה אינה כ"כ מצוה דיכול לכוון תפלתו בביתו, דלא אשכחן אשר הצריכו חכמים להתפלל ב"י. אבל בית המשתה מצוה הוא, ודוקא סעודת נישואין ולא סעודת הרשות. והראיה דבנישואין התירו חכמים שבותם באמירה לגוי בשבת לנגן בכלי שיר כדאי' במרדכי, וכן בא"ח בסוף הלכות שבת. ולבה"כ לא התירו שבות כדאי' בתו' פרק הדר, דלא התירו להביא בשבת ספר תורה לקרוא בה או חומש להפטר דרך כרמלית, אע"ג דאינה רק שבות מדבריהם דמן התורה מותר לטלטל דרך כרמלית.

בית שער היסודות פרק לט אלהים שעט

וזזהו הטעם אצלי על מה שנראה כי באותו הזמן לא היו מתקבצים ישראל בכל מקומות מושבותם ערב ובקר וצהרים במקום מיוחד להתפלל בו תפלת ציבור אלא כל אחד היה מתפלל ביחיד במקום שיזדמן לו, כי לא מצאנו בנביאים וכתובים תפלת ציבור עד אחר החרבן שתקנו אנשי כנסת הגדולה י"ח ברכות ודברים שבקדושה שאינן בפחות מעשרה, וגם כי משה תקן להם לישראל שיהיו קורין בתורה בשני ובחמישי ושבת והוא בכלל הדברים שאינן בפחות מעשרה, אפילו הכי לענין התפלה שלא היתה סגנון אחד כפי הכל אלא כל אחד כפי צחות לשונו, נראה שכל אחד היה מתפלל ביחיד במקום שיזדמן לו והיתה תפלתו נשמעת כשל רבים לפני השכינה הנגלית במקום הקרבן. ואפשר ג"כ שהיו מתקבצים בבתי כנסיות בשני ובחמישי לפחות מימות משה רע"ה שתקן קריאת התורה בהם והיו מתפללים ג"כ אז בצבור כל אחד כפי כחו, ולא היתה שום חזרת תפלה כי לא היו נוסח מיוחד לה אלא כל אחד היה יודע ובקי בטיב הלשון ויודע לסדר תפלתו למה שנצטרך:

בית אלהים / טראני, משה בן יוסף (מבי"ט) / עמוד 395
הודפס מאתר אוצר החכמה

תלמוד בבלי מסכת סוכה דף נג עמוד א

תניא, אמר רבי יהושע בן חנניה: כשהיינו שמחים שמחת בית השואבה לא ראינו שינה בעינינו. כיצד? שעה ראשונה - תמיד של שחר, משם - לתפלה, משם - לקרבן מוסף, משם - לתפלת המוספין, משם - לבית המדרש, משם - לאכילה ושתייה, משם - לתפלת המנחה, משם לתמיד של בין הערבים, מכאן ואילך - לשמחת בית השואבה

תוספתא מסכת סוכה (ליברמן) פרק ד

הלכה ה

אמ' ר' יהושע בן חנניה כל ימי שמחת בית השואבה לא היינו רואין שינה משכימין אנו לתמיד של שחר משם לבית הכנסת משם למוספין משם לאכילה ושתייה ומשם לבית המדרש משם לתמיד של בין הערבים משם לשמחת בית השואבה

תשובות והנהגות כרך ב סימן סג

שאלה: נוסע לכמה שבועות לחופש לבלות ואין מנין אם מותר

בנוסע לכמה שבועות ואין מנין, הלוא מתבטל מדברים שבקדושה ותפלה בציבור וקריאת התורה, וכוונתו רק להתענג וליהנות ולא לבריאות, ולמה נתיר לו להתבטל ממלאכת שמים בלי שום צורך כלל, ואף שבני כפרים גרו בכפר ולא היה להם ציבור אפילו בשבתות רק כשבאו לעיר, הלוא ע"ה היו עד שלא ידעו לקרות וטרודים בפרנסתם, ולא היה כח לחכמים לעוררם לצאת לעיר לגור שמה, אבל כאן שנוסע רק לבלות לכמה שבועות, למה נתיר לו לפרוק מעצמו עול מלכות שמים כמה שבועות.

הן אמת שתפלה בציבור אינה חיוב גמור, שבגמרא ברכות (ז ב) פטר עצמו ר"נ מתפלה בציבור שטירחה רבה היא לו, שלא מצינו כן בשאר מצוות, מ"מ הלוא זוכה בכך לכמה מצוות דרבים לקדש ה' וכדומה, ועיין בש"ע הגרש"ז (צ) שמפליג שאף על פי שהמצוה דרבנן היא, גדולה היא ממ"ע של תורה שמקדשים בה ה' ברבים, ובקריאת התורה נחלקו הפוסקים אם יחיד חייב אף שעיקרה חיוב ציבור, אבל עכ"פ המשתתף זוכה למצוות הרבה, ולמה לו לאבד מצוות אלו, ויכול לבלות חופשו במקום שימשיך להתפלל בציבור יום יום, ורק בחולה או מי שזקוק למנוחה מותר לו לבטל עכשיו מכל אלו, שמרענן עצמו בכוחותיו שיוכל אח"כ לעבוד ה' יותר, וע"ז סמכו כמה צדיקים שנסעו למקומות שאין מנין שלא הפריעו אותם ויוכלו לעבוד ה' אז, או אח"כ יותר במנוחה שלימה, אבל לא כל הרוצה ליטול את השם יבוא ויטול, וישתדל למצוא מקום שיש מנין אם אפשר.

והנה נסתפקתי בדין שחייב לילך עד ד' מילין לפניו ומיל אחריו כדי להתפלל בציבור, אם זה גורם לו ביטול תורה הרבה גם אח"כ אם חייב, ויש לומר שחז"ל שיערו מיל וכדומה לשיעור הטירחא, אבל מי שמתבטל בכך מת"ת לא חייבו, ואף שת"ת נדחה מפני מצוה שא"א לקיימה ע"י אחרים, היינו כשיש חיוב, אבל כאן שעיקרה קיומית ולא חיוב גמור, שבחיוב לא מספיק מיל לבד, תלמוד תורה כנגד כולם, וכן מפורש בשו"ע סימן צ' ס"ח ובמ"ב שם, וכן בש"ע הגרש"ז מסיים שמ"מ ת"ת כנגד כולם.

ועיין רמב"ם פ"ג דת"ת (ה"ד) שאם אי אפשר למצוה על ידי אחרים יעשנו ויחזור ללימודו ע"ש, וצ"ע מה שפירש ויחזור ללימודו, ושמעתי מדייקים מזה שאם בטוח שחזור ללימודו אז מבטל למצוה, אבל אם זה גורם ביטול גם אח"כ תורה קודם, ולדוגמא לפעמים בחור ישיבה הולך למנוחה להתפלל בציבור ומתבטל הרבה יותר משיעור מיל ואינו יכול לחזור ללימודו, לכן יתפלל ביחידות ולא יפרוק מעצמו עול לימוד התורה.

ואין לבטל יום יום תפלה בציבור בטענה שגורם לו ביטול תורה, כיון שהוא מחלל ה' שרבים לומדים ממנו להקל בתפלה בציבור, אבל באקראי ת"ת עדיף, וכמבואר בשו"ע וברמ"א שם, ועיין היטב בדברינו בח"א סימן צ"ו שבזמנינו אין ראוי אפילו באקראי לבטל תפלה בציבור אף שיתבטל מת"ת עי"ז ע"ש.

שולחן ערוך אורח חיים הלכות שבת סימן רמח

סעיף ד

ד' ו' היוצאים בשיירא במדבר, והכל יודעים שהם צריכים (כה) יג לחלל יב' שבת כי מפני הסכנה לא יוכלו לעכב במדבר בשבת לבדם, ג' ימים קודם שבת אסורים לצאת, * (כו) יד יג' וביום ראשון ובשני ובשלישי יג' מותר לצאת, (כז) ואם אחר כך יארע לו סכנה ויצטרך לחלל שבת מפני פיקוח נפש, מותר, ואין כאן חילול; (כח) טו יד' והעולה לארץ ישראל, אם נזדמנה לו שיירא אפילו בערב שבת, כיון דדבר מצוה הוא, יכול לפרוש; * (כט) ופוסק עמהם לשבות, ואם אחר שיהיו במדבר לא ירצו לשבות עמו, (ל) טז יכול ללכת עמהם (לא) חוץ לתחום, מפני טו' פיקוח נפש; (לב) יז ז' ואם נכנס לעיר אחת בשבת, מהלך את כולה; ואפילו הניחוהו מחוץ לעיר ורוצה ליכנס לעיר, מותר, (לג) ח' דכיון יח דלדבר מצוה נפק יש לו אלפים אמה לכל רוח. הגה: יש אומרים שכל מקום שאדם הולך (לד) יט [טז] טז' לסחורה או לראות פני חברו <ה> ג) ט' חשוב הכל דבר מצוה ואינו חשוב דבר הרשות, רק כשהולך לטייל; ועל כן נהגו בקצת מקומות להקל בענין הפלגת הספינות (לה) כ והליכת יז' שיירא תוך שלשה ימים, כי חשובים הכל לדבר מצוה; (לו) ואין למחות בידן, הואיל ויש להם על מי שיסמוכו.